

Skračić 2004: Skračić V. Reappellativisation of toponymes. – Naming the World: Summaries. Zadar, 2004.

Vuletić: Vuletić N. Le Dalmate a travers ses survivances dans la toponymie de la Dalmatie et de L'Archipel Kvarner. Manuscript.

Rudolf Šrámek (Brno, Česko)

K FUNKČNÍM OPOZICÍM V ONOMASTICE

Про функціональні опозиції в ономастиці

Вихідною підставою для поділу функціональних опозицій на категорії є сформульована автором у його монографії Úvod do obecné jazykovědy [Вступ до сучасної лінгвістики] (Brno 1999) парадигма функціональної ономастики, яка на загальному рівні представляє собою комплексне ціле пропріально специфічних явищ мовного, комунікативного та функціонального типу. Структура та функціонування парадигми проявляється шляхом поділу її на окремі фази (операції):

Типовим для преномінативної фази є існування апелятивної та пропріальної мовної сфери, формування категорії „онімний об'єкт” та вибір „онімного мотиву номінації”.

Центром фази номінації є процес назвотворення, що реалізується у мовній площині. Внутрішньопрпріальні та зовнішньопрпріальні функції виявляються специфічно пропріально. Це веде до утворення категорій „онімний зміст” та „онімна норма”.

У постномінативній фазі власна назва як новоуворена лексема вводиться у систему діючих граматичних та інших правил мови, що є базою для назв, та у сферу суспільної комунікації. Стабілізується зв'язок // відношення ім'я - об'єкт. Наступають// відбуваються процеси верифікації, варіації і запозичень.

Функціонування парадигми визначається взаємодією таких категорій, як: процесуальність, динаміка, компактність, когезія і відтворюваність, та є основою для теоретичного обґрунтування в ономастичній площині поділу

мови на сфері назв загальних та назв власних, які функціонально не перетинаються (а також визначення та постановка мети так званої ономастичної граматики).

1. Структура funkčních opozic v onomastice vychází z *paradigmatu funkční onomastiky*, které obsahuje jednotlivé fáze (operace) propriálně pojmenovacího aktu a postavení a užívání proprií v jazykové a společenské komunikaci. Jednotlivé fáze (operace) působící vždy ve vzájemné podmíněnosti a interakci a jejich studium představuje v obecné onomastické teorii velmi široký komplex problémů. Výsledky tohoto studia ovlivňují nejen teoretické a metodologické základy onomastiky, ale určují i samotné chápání onomastiky jako relativně samostatné subdisciplíny lingvistiky s velkou mírou autonomnosti a interdisciplinárnosti.

Fáze (operace) paradigmatu funkční onomastiky jsou:

P r e n o m i n a č n í:

K = společenská komunikace jako podmínka a forma existence lidské společnosti,

druhy a systém společenské komunikace a jejích funkcí.

O_K = objekty (reality, jevy, vztahy) vstupující do komunikace K_1 , objektový svět komunikace.

$O_A \times O_O$ = vytvoření opozice apelativních a onymických objektů podle společensky podmíněné nutnosti (potřeby) je sémanticky odlišným způsobem pojmenovat. Vznik různých „tříd“ onymických objektů.

Vznik apelativní a onymické sféry komunikace.

J = konkrétní kód v podobě národního jazyka (dialektu, sociolektu ...), který bude v propriální nominaci použit

$J_A \times J_O$ = polarizace apelativní a onymické sféry (národního) jazyka, aktivizace možností vyjádřit tuto opozici jazykově.

M = volba těch příznaků (vlastností, charakteristik) onymického objektu, které se stanou propriálně pojmenovacím motivem a jsou včleněny do procesu onymické nominace.

N o m i n a č n í:

F_Z = uplatnění základních onymických funkcí (nominace, identifikace, diferenciací), aktivizace prvků onymického systému konkrétního přirozeného jazyka (zejména jeho slovtvorných struktur a funkcí).

F_S = uplatnění specifikujících onymických funkcí podle specifikujících příznaků (podle druhů onymických objektů), což vede ke vzniku tříd, druhů a typů vlastních jmen, i podle požadavků komunikace (společnosti), což vede k uplatnění kategorie produktivity, frekvence aj.

Jazyková rovina nominace (lexikální, formální, strukturní, jazykově systémová), tj. jazykové prostředky užitě k tvoření propria. Vznik propriálně typických jazykových jevů a prostředků.

Uplatnění podmínek onymického pojmenovacího modelu jako propojení lingvistického a onymického statusu vlastního jména.

Vznik konkrétního propria jako výsledek realizace funkčního vztahu mezi jednotlivými prvky (fázemi) paradigmatu a jako lexikální jednotky se speciálním, tj. onymickým obsahem.

P o s t n o m i n a č n í:

Verifikace „formy“ a „funkce“ propria směrem k onymickému systému a směrem ke společenské komunikaci.

Plné včlenění vzniklých proprií do komunikace.

Ustálení jedinečnosti (singulativnosti, individuálnosti) vazby mezi onymickým objektem a „jeho“ propriem.

Vznik

- možnosti variant propriálních (= variuje propriální pojmenování) i jazykově komunikačních (= variují povrchové, jazykové vlastnosti proprií, např. jako dialektové varianty);

- možnosti vztahu k jiným plánům jazyka (např. různé sémantické konotace);

- možnosti vztahu k jiným plánům onymie (transonymizace, např. depatronymická oikonyma, detoponymická příjmení)

- možnosti přejímání do (nebo z) onymických systémů cizích jazyků (kultur).

Z uvedeného paradigmatu vyplývá základní cíl a smysl propria, totiž pro potřeby společenské komunikace plnit onymicky pojmenovací, identifikační a diferencující funkce, tj. „být vlastním jménem“.

2. Uzlovými body tohoto paradigmatu jsou:

- vznik komunikativně podmíněné opozice apelativních a onymických objektů, širěji: apelativní a onymické sféry jazyka;

- akt onymické (propriální) nominace;

- zapojení vzniklého propria do komunikace a fungování v ní.

Nezbytným předpokladem vzniku, existence a fungování paradigmatu jsou tyto kategorie:

- procesualnost = onymický pojmenovací akt i onymický systém není chápán staticky, nýbrž má určitou fázovost (pořadí operací), která je obligatorní;

- dynamičnost = tato kategorie umožňuje ve společenských, jazykových i onymických souvislostech (vztazích) postihnout genetické vazby, vývoj a proměny systému;

- kompaktnost = fáze (operace) paradigmatu nepůsobí izolovaně, nýbrž jako nedělitelný celek;

- koheznost = jestliže vypadne jedna fáze (operace), rozpadá se propriálně pojmenovací akt jako celek i proces vzniku konkrétního vlastního jména, což znamená, že propriálně systémové vlastnosti nemají možnost se uplatnit;

- reprodukovatelnost = celý proces se ve společenské komunikaci neustále opakuje jako jednota vznikání, existence a fungování onymického systému jazyka.

Uvedné kategorie (pojmy) mají bezprostřední vliv na pojetí současné onomastiky: umožňují ji totiž chápat jako lingvistickou subdisciplínu s vlastní teoretickou vybaveností a specifickým metodologickým aparátem a překonat její původní „etymologické“ zaměření.

3. Funkční opozice

Všimněme si nyní, jaké postavení má ve výše uvedeném paradigmatu kategorie 'funkce, funkčnost'. Vystupuje už ve fázi OK, ve které se z mimojazykových příčin rodí individuální (singulativní) a druhová identifikace objektů. Lze mluvit o *objektově-komunikační funkci* (FO). Realizuje se tím, že obsahově vymezuje soubor distinktivních rysů dvou protilehlých způsobů identifikace - apelativní a onymické, což vede k vytvoření opozice '*onymický objekt*' x '*apelativní objekt*'. Tato *polarizace identifikačních funkcí* vede i k polarizaci na rovině obsahu a formy: vzniká *apelativní* a *onymická sféra jazyka*, při čemž každá z nich si vytváří „svůj“ soubor prostředků a způsobů k vyjádření „své“ specifičnosti. Mezi oběma sférami je zároveň přechodový a zároveň fundující vztah; proto existují např. propria deapelativního původu a apelativa depropriálního původu. Tím V žádném případě však tím není porušen princip funkčnosti, protože ten je typologickou a podstatnou vlastností proprší a diferencuje se funkcí (zvláště sémantiky) apelativ. K nejdůležitějším diferencím patří rovněž cíl referenčních funkcí, kterými se propria od apelativ liší podstatným způsobem.

Funkčně jiný způsob identifikace pojmenovaného objektu, který je podstatou propriálně pojmenovacího paradigmatu, vede k jinému typu propriální designace a k jinému typu (druhu) propriálního obsahu, tedy k jinak konstruované sémové struktuře kategorie 'význam'. Toto zjištění má mimořádný dosah pro stanovení charakteru nominačních, sémantických i sémiotických kategorií jazyka a vede k odlišení apelativní a onymické sféry jazyka. Obě sféry musí být systémově organizovány tak, aby mohly vyjádřit a nést své specifické funkce. Jinak by totiž nemohly mít languový ráz, nemohly by vyjadřovat své „typické“ a změnily by se v směsici systémově nesvázaných prvků a elementů. To ovšem vede k závěru, že podstatou systémovosti onymické sféry jazyka je (a jinak tomu ani být nemůže) *funkční zřetel*. Jde o tezi, která v onomastických pracích (i teoretických) ještě není zdaleka tak samozřejmá. Systémovost onymie je tedy znakem už samého momentu jejího vznikání, tj. už s polarizací onymických a apelativních objektů a se společenskou nutností tento funkční protiklad pojmenováním vyjádřit a rozlišit.

Tento princip by měl být podle našeho mínění i výchozím teorémem při koncepci tzv. *onomastické gramatiky*. Lze ji chápat buď jako popis systematiky jevů onymické sféry jazyka, nebo jako konfrontaci jevů onymických proti apelativním. Onomastická gramatika tak může být deskripcí i konfrontací, popř. obojím.

4. Funkce uvnitř propriální sféry

Funkční opozice, které se realizují uvnitř onymické sféry jazyka (tedy: *onymum X onymum*), jsou vzhledem k opozici *onymum X apelativum* sice nižšího řádu, avšak uvnitř této sféry působí jako opozice hlavní. Každé onymum obsahuje v sobě opozici *onymum X apelativum* i *onymum X jiné onymum*, což si uvědomujeme jen prostřednictvím vztahu k propriálně pojmenovanému objektu, prostřednictvím znalostí o něm apod. Tato opozice způsobuje, že v komunikaci víme, kdy jde o jméno louky, vlaku nebo psa, popř. kdy nejde o proprium, ale o apelativum.

Protože opozice *onymum X onymum* není vzhledem k příznaku 'onymičnost' opozicí v pravém slova smyslu, příznak 'onymičnost' se neutralizuje, třebaže je v dalším vývoji onyma i v dalších operacích s ním vždy přítomen; např. ve skupině „antroponymum“ je každé antroponymum vždy 'antroponymické propriem'. A proto musí do tohoto neutralizovaného protikladu vstoupit funkčním způsobem jiné příznaky, aby se toto 'antroponymum' mohlo realizovat jako konkrétní vlastní jméno, tj. jako rodné jméno, jako hypokoristikum, jako příjmení, jako tzv. otečestvo atd. Obsah těchto příznaků je primárně dán funkcí pojmenovaných objektů ve společenské komunikaci a jejich objektovou, věcnou stránkou. Jde o příznaky, které specifikují druhovou diferenciaci objektů, tedy o *specifikující onymické funkce*. Tak vznikají např. uprostřed toponym oikonyma a anoikonyma, v třídě anoikonym hydronyma, oronyma, katastrální jména (agronyma) atd. Jak je vidět, v propriální sféře jazyka nestačí jen být 'onymem', ale je třeba být 'propriem určitého druhu vázaným na určitý obsah (objekt)'.

Toto poznání vede ke dvěma teorémům, které mají pro onomastiku meritorním význam:

a) oba dva druhy onymických funkcí (tj. obecně propriální a onymicky specifikující) jsou neoddělitelné od 'onymického obsahu' a v jistém slova smyslu s ním splývají,; někteří onomastikové dokonce definují kategorii 'význam propria' přímo jako 'množina propriálních funkcí',

b) propria jsou vždycky konkrétna.

Existence specifikujících onymických funkcí tvoří též vlastně funkční zdůvodnění vnitřního členění onymie na tři základní prostory - boonymický, geonymický a chrématonymický, podle čehož se také formují subdisciplíny onomastiky: bionomastika, geonomastika, chrématonomastika.

Z faktu, že onymické 'obecné' existuje jen skrze onymické 'konkrétní', vyplývá i *diferenciace onymických funkcí*:

a) Existují tři *základní funkce*, které tvoří obsah kategorie 'propriálnost': nominační, identifikační a diferencující. Tyto funkce mají pro propriální sféru jazyka i pro užívání jmen v komunikaci základní, obecný, univerzální a kategoriální ráz. Pomocí nich se vymezuje onymická sféra jazyka. Na abstrahované a obecné úrovni určují rozsah a typ propriálního systému jazyka a musí být přítomny vždy, má-li být nějaká lexikální jednotka 'propriem'.

b) K třem základním funkcím pak v různé míře a s různými cíli přistupují *funkce specifikující*, jako jsou např. 'oikonymičnost', 'hydronymičnost', 'antroponymičnost', 'hypokorističnost', 'konotativnost', 'módnost', 'oficiálnost' atp. Specifikující funkce jsou velmi úzce svázány s diferencními příznaky jednotlivých tříd a druhů proprší. Hierarchizace těchto specifikujících funkcí je polarizována (a podle toho i dále diferencována) na základě vztahu k druhům onymických objektů a ke komunikačnímu fungování (účinku) proprií v promluvách (textech).

5. Důsledek pro pojetí propriálního systému a vlastních jmen

Jak bylo výše řečeno, vlastní jméno musí povinně obsahovat funkci základní ('být propriem') a tu (nebo ty) ze specifikujících funkcí, která (které) zaručí jeho druhovou specifikaci a konkrétní onymický obsah a podle potřeby i jiné (např.

emotivní, stylistické, konotativní apod.) příznaky. Z této součinnosti obou typů funkcí vyplývá, že se specifikující funkce obligatorně váže na dva jevy:

a) na kategorii propriálně pojmenovaných objektů - a to ve svých důsledcích vede jak ke konstituování druhů a tříd vlastních jmen jako prvků onymie jazyka, tak k vymezení onomastiky na její subdisciplíny

b) na postavení (užívání) proprií v komunikaci - to vede ke konstituování „stylistických“ vlastností proprií, jako jsou především oficiálnost/neoficiálnost, meliorativnost, hypokorističnost, ale také standardizovanost/nestandardizovanost, autentičnost/cizost apod.

Příklad:

Praha = propriálnost + oikonymičnost + propriální význam
'hlavní město Česka'

Praha = propriálnost + oikonymičnost + 'hlavní město Česka'
specifikace: urbanonymičnost + chrématonymičnost 'hotel' + konkrétnost:
'hotel *Praha* v městě X'. + konotativnost s *Praha* 'hlavní město Česka'

Tonda = propriálnost + antroponymičnost + hypokorističnost +
famiárnost, citovost, neoficiálnost + 'můj syn Antonín' nebo 'náš společný přítel
Antonín N.'

Obecný příznak 'onymičnost' se v propriální sféře neutralizuje, nebož všechny lexému jsou 'propria'. Ale vytvářejí se třídy onym, a to podle specifikujících příznaků onymických objektů: O-topo x O-antropo x O-chrémato, v rámci „topo“ dále na O-oiko x O-anoiko atd. Specifikující příznak se stává jakoby hlavním, základním. Avšak žádný specifikující příznak nemůže anulovat základní funkci (tj. 'být propriem'). Jestliže ji anuluje, jde o deonymizaci (o apelativizaci, srov. příjmení *Roentgen* > *rentgen*, *rentgenovat*, *rentgenový*).

Dosah funkční opozice je pro organizaci a fungování onymického systému (onymické sféry jazyka) dalekosáhlý, a to ve dvojím smyslu:

a) Onymický obsah (onymický význam) se stává maximálně identický se souborem onymických funkcí. To vylučuje interpretaci propria na stejné úrovni a stejným způsobem jako se interpretuje obsah apelativa: české příjmení *Buček*

(formální deminutivum k *buk*) znamená 'muž, takový a takový, bydlí tam a tam, pracuje jako..., nosí brýle, je to můj známý atd.' a nikoli 'malý buk', což je význam apelativa *buk* a ten je – na rozdíl od propriálního významu - přeložitelný do jiných jazyků.

b) Funkční opozice umožňuje vydělit kategorie stálosti a proměnlivosti onymického systému nikoli jako protiklad statickosti a dynamickosti, ale jako existenci jeho nutné stability, která umožňuje plnění speciálních onymických pojmenovacích potřeb společnosti. Jde o dynamickou stabilitu, která tenduje k souznění mezi pojmenovacími potřebami společnosti a pojmenovacími možnostmi daného jazyka, uplatněnými ovšem v propriální sféře.

Jak z příkladu *Praha* 'město Praha' a 'hotel Praha' vyplývá, mohou být k plnění onymických funkcí použita i jiná propria. Vznikají tak *onymická pole* určitých proprií, charakteristická shodami a diferencemi mezi základními a specifikujícími onymickými funkcemi. Proto nelze deapelativnost nebo depropriálnost vlastních jmen pokládat za různé druhy onymických funkcí, nýbrž za odraz procesu geneze, popř. etymologického nebo lexikálního zakotvení onymického lexému (onymického etymonu) v slovním fondu jazyka, jímž se proprium tvořeno.

Na základě toho, co bylo řečeno, můžeme říci, že *vlastní jméno* je jazykově onymický znak, pro který je podmínkou vzniku i existence stejné směřování, stejný rozsah a stejný typ funkcí. Příznaky, které plní úlohu onymických funkcí, zaručují prostřednictvím tohoto směřování jednak nutnou opozici vůči apelativům, jednak vnitřní diferenciaci onymie na druhy, třídy a typy. Tyto schopnosti nemá - a nemůže mít - ani etymologický (apelativně sémantický) zřetel, ani čistě formální stránka propria, ba ani onymicky obsahová stránka sama o sobě, pokud ji nebudeme chápat jako výraz (nositele) onymických funkcí.

Příklad: Jméno *Brno* není oikonymem jen vzhledem k obsahu 'největší město na Moravě, významné průmyslové, kulturní, obchodní centrum atd.', ale především ve schopnosti diferencovat objekt od jiných objektů z téže třídy - *Brno* proto není '*Praha*'.

Onymický systém národního jazyka chápeme jako uspořádaný, avšak zároveň proměnlivý a zároveň relativně stabilní celek onymických funkčních polí, vymezených v rámci tohoto celku jednotným směřováním a rozsahem kombinace hlavních a specifikujících onymických funkcí. Jazyk a společnost je schopna tyto funkce v potřebný čas, na potřebném místě a v potřebné intenzitě naplnit potřebnými konkrétními obsahy a dát jim potřebnou formu. Onymická sféra jazyka musí být připravena tyto funkce plnit, musí nabízet více možností než realizací. Vztah mezi možnostmi a realizací řeší *onymická norma*.

6. Fungování proprií a jazyková kultura

Posledním vrcholovým bodem funkčního paradigmatu je *fungování vlastních jmen v komunikaci*. Mezi propriální sférou jazyka a společenskou komunikací existuje dvojí síto:

a) mimojazykové, které podmiňuje společenskou relevanci onymických objektů a jejich jmen, b) jazykové, které se manifestuje jak v procesu propriální designaci objektů, tak v užívání vlastních jmen v komunikaci.

Jazyková kultura se zviditelňuje prostřednictvím konkrétního nominačního aktu a ve společenském fungování (užívání) proprií. Prostřednictvím jazykové kultury je zajištěn poměr k (spisovné) normě a kodifikaci jazyka. Třebaže je onymická norma jazyka konstruována na jiných principech než jeho norma gramatická, nemůže být v jejich obecných a jazykově typologických vlastnostech podstatného rozdílu. Např. oikonyma a hypokoristika se sice „tvorí“ v zásadě na týchž principech jako apelativa, tj. apelativní sféra jazyka je pro onomastickou sféru fundující, ale specifícností propriální normy je, že svou velkou mírou potenciálnosti umožňuje použití takových prostředků a pojmenovacích postupů, které v apelativní sféře nejsou principiálně možné, popř. které jsou noremně nepřijatelné. Např. onomaziologické vymezení propriálně pojmenovacího motivu je jiné než onomaziologická база apelativ: příjmení *Vrba* nespočívá na sémovém komplexu 'vrba', ale na metaforickém pojmenování člověka (muže) s dlouhými vlasy. Je známo, že i v oblasti gramatických vlastností se propria odlišují od apelativ. V tom existují mezi slovanskými jazyky značné rozdíly. Slovanská

onomastika má před sebou aktuální úkol – popsat obecné a specifické vlastnosti propriálních sfér jednotlivých slovanských jazyků a konfrontativně stanovit jejich diference od jejich sfér apelativních.

Poznámka: Stať vznikla na základě kapitoly *Paradigma funkční onomastiky* v autorově knize *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova univerzita 1999, s. 26-34.

LITERATURA

BIOLIK, M., Onomastika i inne działy językoznawstwa zajmujące się słownictwem. In: K. Rymut aj. (red.), *Munuscula linguistica in honorem Alexandrae Cieślíkowa oblata*. Kraków 2006, 63-71.

BLANÁR, V., *Teória vlastného mena. (Status, organizácia a fungovanie v spoločenskej komunikácii.)* Bratislava 1996.

DALBERG, V., *Stednavneaendringer og Funtionalitet*. KØbenhavn 1991.

GLECKERER, J., *Strukturelle Semantik und Wortfeldtheorie*. München 1971.

HANSACK, E., Bedeutung, Begriff, Name. Regensbrug 1990 (Studia et exempla linguistica et philologica Series II.)

KARPENKO, JU. A., O funkcijach sobstvennych imjon. In: M. Majtán (ed.), *Společenské fungovanie vlastných mien. VII Slovenská onomastická konferencia*. Bratislava 1980, 9-16.

KNAPPOVÁ, M., *K funkčnímu pojetí systému vlastních jmen*. Slovo a slovesnost (Praha), 53, 1992, 211-214.

LANDENDONCK, W., *Über die Theorie des Eigennamens*. ONOMA, XVI, 1971, 87-91.

NICOLAISEN, W. F. H., Nomen, Noun and Name. The Lexical Horns of Onomastic Dilema. In: *Historical-Editorial Studies in Medieval and Modern English*. Groningen 1985, 63-72.

SUPERANSKAJA, A. V., *Obščaja teorija imeni sobstvennogo*. Moskva 1973.

ŠRÁMEK, R., Das onymische und das appellativische Objekt. In: K. Rymut (ed.), *Proceedings of the 13th. International Kongres of Onomastic Science*. T. II. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1981, 503-511.

ŠRÁMEK, R., *Teorie onomastiky a roviny propriálního pojmenování. Slovo a slovesnost* (Praha), 47, 1986, 16-28. - Polsky: *Teoria onomastyki i płaszczyzny nominacji proprijalnej*. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu. Językoznawstwo XI, 1986, 19-34.

ŠRÁMEK, R., Onymische Funktion und funktionale Namenforschung. In: L. Peterson och S. Strandberg, *Studia Onomastica. Festschrift till Torsten Anderson 23. Februari 1989*. Stockholm 1989, 367-374.

ŠRÁMEK, R., *Paradigma onomastiky*. Jazykovědné aktuality (Praha), 31, 1994, s. 5-20, 73-93.

ULLMANN, ST., *Grundzüge der Semantik. Die Bedeutung in sprachwissenschaftlicher Sicht*. Berlin – New York 1972. 2. vyd.

WIMMER, R., *Die Bedeutung des Eigennamens*. Semasia 25, 1978, Nr. 5, 1-21.

R. Schramek. Zu den Oppositionen von Funktionen in der Namenkunde.

Ausgangsbasis der Kategorisierung der Oppositionen von Funktionen ist das vom Autor in seiner Monographie Úvod do obecné jazykovědy [Einführung in die allgemeine Namenkunde] (Brno 1999) formulierte Paradigma der funktionalen Namenkunde, das auf der allgemeinen Ebene ein komplex wirkendes Ganzes propriäl spezifischer Erscheinungen sprachlicher, kommunikativer und funktionaler Art darstellt. Die Struktur und die Auswirkung des Paradigmas ist durch die Einteilung in einzelne Phasen (Operationen) erkennbar:

Für die Pränominationsphase sind die Existenz der appellativischen und propriälen Sprachsphäre, die Konstituierung der Kategorie „onymisches Objekt“ und die Wahl des „onymischen Benennungsmotivs“ typisch.

Zentrum der Nominationsphase ist die Namenbildung als ein sich auf der Ebene des Sprachlichen realisierender Prozess. Propriälspezifisch setzen sich propriäl interne und propriäl externe Funktionen durch. Es kommt zur Herausbildung der Kategorien „onymischer Inhalt“ und „onymische Norm“.

In der Postnominationsphase wird der EN als neugebildetes Lexem in die geltenden grammatischen u. a. Regeln der benennenden Sprache und in die

gesellschaftliche Kommunikation eingegliedert. Das Name-Objekt-Verhältnis wird stabilisiert. Es treten Verifizierungs- sowie Variations- und Entlehnungsprozesse ein.

Das Fungieren des Paradigmas ist durch das Zusammenwirken der Kategorien der Prozessualität, Dynamik, Kompaktheit, Kohäsion und der Reproduzierbarkeit bestimmt und ist Grundlage einer namentheoretischen Begründung der Einteilung der Sprache in die sich funktional nicht deckenden Bereiche der Gattungs- und der Eigennamen (sowie der Definition und Zielsetzung der sogen. onomastischen Grammatik).

Ewa Wolnicz-Pawłowska (Warszawa, Polska)

POLSKIE NAZWY WODNE TYPU „STAW NA BAGNACH”, „POTOK Z GAJEK”

Opracowanie polskich hydronimów zbliża się do końca. Ukazały się onomastyczne monografie głównych dorzeczy, atlas podziału hydrograficznego i wykaz nazw standaryzowanych. Te publikacje zawierają kilkanaście tysięcy nazw wodnych. W artykule przedstawiono wybrane z powyższych źródeł nazwy przyimkowe (około 1000). Są to nazwy wód płynących i stojących. 80 % z nich występuje na południu Polski, około 20 % w Polsce środkowej, niecały 1 % w Polsce północnej. Odnoszą się one z reguły do małych obiektów i powstały na gruncie dialektów. Są notowane od średniowiecza, ale najwięcej przykładów pochodzi ze współczesności. Nazwy przyimkowe znalazły się także wśród nazw standaryzowanych.

Słowa kluczowe: hydronimy, nazwy przyimkowe, standaryzacja

W ogromnym zasobie polskich nazw wodnych, historycznych i współczesnych, nazwy z przyimkiem w składzie *nomen proprium* stanowią niewielki odsetek. Jest to jednak zbiór interesujący i zadziwiająco różnorodny, jeśli przyjrzeć *mu się* bliżej. Zwróciłam *na tę* grupę nazw uwagę kilkanaście lat temu